

Doğada Bu Ay

Evinizin yakınlarında göl, dere, nehir ya da delta var mı? Varsa, bu alanlarda pek çok kuş türünün yaşadığını bilirsiniz. Peki, kuş gözlemcilerinin ve kuşbilimcilerin bu alanlarda kış aylarında kuş sayımı yaptıklarını biliyor musunuz?

Sukuşları, yaşamak için sulakalanlara, yani göllere, deltalara bağımlı olan kuşlardır. Martılar, ördekler, kazlar, balıkçılar, pelikanlar, karabataklar, flamingolar, turnalar, kuğular ve daha birçok kuş türü, sukuşlarındandır. Kuş gözlemcileri ve kuşbilimciler, sulakalanlardaki sukuşlarını sayarlar. Hangi kuş türünden kaç tane var, saptamaya çalışırlar. Bu öyle kolay bir iş değildir. Bir göl ortasına karışık bir şekilde toplanmış kuşları saymak, zaman ve deneyim ister.

Dünyada en çok tehlike altında olan alanlardan biri sulakalanlardır. Kurutma, tarım alanı açma gibi nedenlerle her yıl birçok sulakalan zarar görür. Buna bağlı olarak burada yaşayan canlılar da etkilenir. Sulakalanları ve sukuşlarını koruyabilmek için, sukuşlarının sayısını ve en çok nerelerde toplandıklarını belirlemek önemlidir. Elde edilen bulgular sayesinde, kışın kuşlar açısından uluslararası öneme sahip sulakalanlar belirlenir; hangi kuş türlerinin acil korunması gerektiği ortaya çıkar. Yasalar yoluyla da bu alanların ve türlerin korunulmasına çalışılır.

Dünyada Toplam Kaç Sukuşu Var?

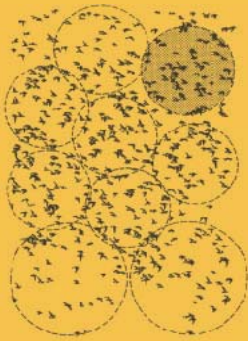
Sizce dünyada toplam kaç sukuşu olduğunu nasıl bulabiliriz? Belki yuvalarına bakabiliriz. Yuva sayısını belirleyip bunu ikiyle çarpabiliriz. Peki, sizce böyle yapmak kolay olur mu? Yüz binlerce yuva var ve özellikle ördekler yuvalarını, yavrularını yırtıcı hayvanlardan korumak için korunaklı, ilk bakışta görülmeyen yerlere yaparlar. Anlaşılan bu yöntem pek kullanışlı değil. Aklınıza başka bir yol geliyor mu? İşte, kuşların davranışlarını bilen kuş gözlemcileri ve kuşbilimciler, sukuşlarını sayabilmek için daha iyi bir yol bulmuşlar: "Kış Ortası Sukuşu Sayımları" ya da kısaca KOSK. Nasıl, bizler bayramlarda sevdiklerimizle, ailemizle bir araya geliyorsak, sukuşları da büyük bir aile gibi, kış aylarında bir araya gelirler. Bahar ve yaz aylarını dağlar, ormanlar, bozkırlar gibi birçok farklı alanda geçirebilen sukuşları, kış geldiğinde besin bulabilmek amacıyla sulakalanlarda toplanırlar. Kışın bu alanlarda yüzlerce, hatta binlerce

farklı ördek türünü bir arada görebilirsiniz. Bu toplanma alanlarında sokuşlarını saymak daha kolay olur. Sayımların işe yarayabilmesi için, bu iş her yıl düzenli olarak yapılır. Her yıl sayım sonucunda ortaya çıkan kuş sayıları karşılaştırılır ve kuş sayılarındaki artış ya da azalmalar saptılır. Böylece en çok hangi alanlarda toplandıkları ve hangi alanların korunmasına öncelik vermek gerektiği ortaya çıkar. Ancak, bazı ülkelerde sayım yapabilecek kuş gözlemcisi sayısı az olduğundan, bu sayımlar her yıl değil, iki yılda bir yapılır. İşte, ilginç bir bilgi daha:1967 yılından beri yapılan sayımlarda tüm dünyada her yıl 30-40 milyon sokuşu sayıldı. Sayım yapılamayan alanları da düşünürsek toplam sokuşu sayısı bundan daha fazla olmalı.

Muş'ta, Bulanık Ovası'nda teleskopla gözlem yapan iki kuş gözlemcisi

Sokuşlarını Sayma Yöntemlerinden Biri

Soldaki çizimde görülen dairelerin her birinde 50 birey var. Kuş gözlemcileri, çok kalabalık ve uçuş halinde olan bu kuş sürüsündeki bireylerin sayısını saptamak için ilk olarak 50 bireylik bir grup belirler. Grubun büyüklüğüne ve yoğunluğuna bakarak, tüm sürüyü elliser elliser saymaya başlarlar. Her 50 bireylik grup için tespihe (sağda) bir kere basarlar. Tespih, sayımlarda sayıların karışmamasını sağlama konusunda kuş gözlemcilerine yardımcı olur.

Peki, sayımlar nasıl yapılıyor? Bu, öyle kolay bir iş mi? Bunun için siz de bir deneme yapabilirsiniz. Bir yemek kaşığı dolusu pirinç alın. Saymaya başlamadan önce bakarak kaç pirinç olduğunu tahmin edin. Daha sonra aynı pirinçleri bir kâğıdın üzerine yayararak dağıtın. Sayısını tahmin etmeye çalışın. Bu işi bir de elinize tuvalet kâğıdı rulosu alarak deneyin. "Tuvalet kâğıdı rulosu ne işime yarayacak" mı diyorsunuz? Bir gözünüzü kapatın ve öteki gözünüze ruloyu dayayın. Rulodan bakarak pirinçleri

önce tek tek, daha sonra beşer beşer saymaya çalışın. Pirinçler kaşığı içindeyken yaptığınız tahminle, tek tek ve beşerli sayarak bulduğunuz sayıları karşılaştırın. Kuş sayımı yapmak da buna benzer. Kuş gözlemcileri, tuvalet kâğıdı rulosu yerine teleskop kullanarak kalabalık sokuşu gruplarını beşerli, çok daha kalabalık olanları onarlı ve hatta bazen elliser ve yüzer yüzer sayarak sokuşlarının toplam sayısını belirlerler. Bunu kolayca yapabilmek için "tespih" adı verilen bir alet kullanırlar. Saydıkları her beş kuş için tespihin düğmesine bir kere basarlar ve en sonunda tespihte görülen sayıyı beşle çarparak toplam kuş sayısını not defterlerine kaydederler. Siz de bu yöntemi kullanarak, herhangi bir sulakalanda sokuşu sayımı yapabilirsiniz. Bulduğunuz sonuçları mutlaka gözlem defterinize kaydedin. Kaydedeceğiniz bilgiler şunlar olabilir: sayım yaptığınız alanın adı, sayımın yapıldığı tarih ve saat, sayım yapıldığı sıradaki hava koşulları, sayımın yapıldığı alanın tanımı (sazlık alan mı, çevrede orman ya da bitki örtüsü var mı vb.), görülen kuş türleri ve her türden bireylerin sayısı.

Birçok kuş gözlemcisi, kuş türlerini öğrenip farklı alanları görebilmek, yaptıkları sayımlarla bilimsel çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla sayımlara katılırlar. Bu sayede doğanın korunmasına katkıda bulunurlar. Bir sayımda yer almak ve sayım sonuçlarının ulusal ve uluslararası raporlarda yer aldığını görmek, onlara mutluluk verir.

• • • • • • • • **Burcu Meltem Arık**
burcu@kustr.org

Kaynaklar
Uluslararası Sulakalanlar Kurumu, Kuşgözlemciler için Uluslararası Sokuşu Sayım Kılavuzu, 2004
Uluslararası Sulakalanlar Kurumu, Kış Ortası Sokuşu Sayım Raporları, 1999, 2002

Ali Atakan

2002 Kış Ortası Sokuşu Sayımıyla İlgili Bazı Sonuçlar

- Tüm Türkiye'de toplam 82 alan ziyaret edildi.
- Bu alanlarda toplam 865.209 kuş sayıldı.
- Toplam kuş sayısının 468.548'i sakarmeye olduğu için, bu kuş türü, en çok sayıda olan kuş ünvanını aldı.
- En çok sayıda kuş barındıran alan, 125.489 kuşla Muğla'daki Köyceğiz Gölü oldu.
- 2002 yılında yapılan bu sayımda, önceki yıllarda yapılan sayımlara göre daha fazla alan ziyaret edildi. Buna karşın, görülen toplam kuş sayısı çok daha düşüktü. Kuşbilimciler ve kuş gözlemcileri bunun nedenlerinden birinin, sulakalanların kurutulması olduğunu düşünüyor ve bu sorunu çözmek için çalışmalarını sürdürüyorlar.

Siz de yakınlarınızda bulunan sulakalanlar hakkında bilgi edinmek, 2004 yılı sayım sonuçlarını öğrenmek ve kuşları daha iyi tanımak isterseniz www.kustr.org adresine girebilirsiniz.